HÄRJEDALENS KOMMUN
HERJEDAELIEN TJÏELTE

Biblioteksplan 2026–2030

Dokumentets namn	Biblioteksplan 2026–2030	Diarienr	KS 2026/211
Dokumenttyp	Plan		
Fastställd av	Kommunstyrelsen	Datum och paragraf	2026-04-15 § 63
Dokumentansvarig/processägare	Samhällsutvecklingsförvaltningen	Giltighetstid	2026–2030
Reviderat datum			
Aktualitet kontrollerad			
Övrig info			

Innehåll

Inledning ... 3
Syfte ... 3
Biblioteksorganisationen ... 4
Ansvar ... 4
Styrdokument ... 4
Bibliotekslagen ... 4
Agenda 2030 ... 5
FN:s barnkonvention ... 5
Bibliotekets uppdrag ... 5
Teknik/tillgänglighet och integration ... 5
De prioriterade områdena ... 5
Barnens bibliotek ... 6
Vad säger lagen ... **Fel! Bokmärket är inte definierat.**
Förskolan/förskolebarnen ... 6
Bibliotekets lokaler, media och utbud ... 6
Det tillgängliga biblioteket ... 7
Det mångspråkiga biblioteket ... 7
Det digitala biblioteket ... 8
Det inspirerande biblioteket ... 8
Övrigt ... 9

Inledning

Folkbiblioteken har av tradition starka rötter i folkbildningen och ska förmedla litteratur och främja läsning. De ska vara ett stöd för olika former av utbildning och fungera som bildningsinstitutioner, i den meningen att de ska vara arenor för människors fria kunskapssökande. I folkbiblioteksuppdraget innebär det även att man främst riktar sig till barn och ungdomar på deras fritid. Folkbiblioteket ska också svara för informationsförmedling till individer och grupper i olika delar av samhället. Som kulturinstitutioner arbetar biblioteken med utställningar och programverksamhet. Lägg därtill folkbibliotekets stora betydelse som en offentlig mötesplats som relativt kravlöst erbjuder människor ett utrymme för olika former av möten. Inte minst gäller det för de människor med bakgrund från andra länder där biblioteken utgör en viktig mötesplats och en väg in i det svenska samhället. Härjedalens kommuns biblioteksplan är ett politiskt, av kommunstyrelse beslutat, styrdokument som anger riktningen för utvecklingen av biblioteksverksamheten under planperioden. Planen omfattar folkbiblioteket med den service som ges till alla som bor, verkar och vistas i kommunen.

Syfte

Biblioteksplanen ska vara ett övergripande styrdokument som tar sin utgångspunkt i kommuninvånarnas behov av biblioteksservice – från de yngsta till de äldsta. Planen ska ge en samlad och tydlig bild av bibliotekets verksamhet, ansvarsfördelning och framtida utveckling.

De mål som anges i biblioteksplanen ska följas upp kontinuerligt och kompletteras med en årlig handlingsplan. Dokumentet ska fungera som ett vägledande underlag som klargör bibliotekets uppdrag, organisation och strategiska inriktning framåt.

• Biblioteksplanen ska omfatta perioden 2026–2030.

• Biblioteksplanen ska omfatta kommunens verksamhet inom folkbiblioteksområdet.

Biblioteksorganisationen

Biblioteksverksamheten tillhör samhällsutvecklingsförvaltningen, kulturenheten. Verksamheten består av huvudbibliotek i Sveg och filialbibliotek i Lillhärdal, Hede, Vemdalen,
Funäsdalen och Ytterhogdal. Samtliga filialer, förutom biblioteket i Hede, är integrerade folk- och skolbibliotek. Detta innebär att biblioteket ligger i skolans lokaler och bibliotekssservice erbjuds i samverkan med skolorna.

Ansvar

Kommunstyrelsen ansvarar för biblioteken i Härjedalens kommun. Bibliotekslagen, som är en ramlag, reglerar verksamheten genom att fastställa uppdrag och prioriteringar.

Styrdokument

Biblioteksverksamheten styrs av ett antal nationella, regionala och lokala dokument samt internationella överenskommelser:

- Bibliotekslagen (SFS 2013:801)
- Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk
- Regional biblioteksplan för Region Jämtland Härjedalen
- FN:s barnkonvention
- Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling

Bibliotekslagen

Den gällande bibliotekslagen började tillämpas den 1 januari 2014 och omfattar både kommunala folkbibliotek och andra offentliga bibliotek.

Av lagen framgår att folkbiblioteken ska:

- vara öppna och tillgängliga för alla samt anpassas efter användarnas olika behov
- aktivt främja läsning och säkerställa tillgång till litteratur
- särskilt uppmärksamma barn och unga genom att stödja deras språkutveckling och stimulera läsintresse

Lagen betonar också ett särskilt ansvar för vissa grupper. Dessa är:

- personer med funktionsnedsättning
- personer med annat modersmål än svenska
- nationella minoriteter

Utlåning av medier ska vara kostnadsfri, oavsett om den sker i fysisk eller digital form. Däremot kan vissa administrativa avgifter tas ut.

Det ställs även grundläggande krav på kvalitet och bredd i folkbibliotekens utbud av medier och tjänster. Verksamheten ska präglas av allsidighet och hög kvalitet.

Agenda 2030

Folkbibliotekens verksamhet har tydliga kopplingar till flera av de globala målen i Agenda 2030.
Det gäller bland annat:

- Bibliotekens funktion som öppna mötesplatser bidrar till ökad hälsa och välmående.
- Bibliotekens arbete med kunskap och bildning stärker det livslånga lärandet och främjar en god utbildning för alla.
- Genom att vara tillgängliga och inkluderande verksamheter bidrar biblioteken till att motverka ojämlikhet.
- Bibliotekens demokratiska uppdrag stödjer utvecklingen av ett fredligt och inkluderande samhälle.

FN:s barnkonvention

FN:s barnkonvention genomsyrar folkbibliotekens verksamhet eftersom ett av bibliotekslagens uppdrag är att stimulera barn och ungdomar till läsning samt främja deras språkutveckling. Detta arbete omfattar naturligtvis även barn med andra modersmål än svenska och barn som tillhör de nationella minoriteterna. (Artikel 30)

Bibliotekets uppdrag

Bibliotekens uppdrag enligt lag är att värna demokratin och säkerställa allas fria tillgång till litteratur. De ska även stimulera intresset för läsning och litteratur samt främja tillgång till information, kunskap, utbildning och kulturell verksamhet. Folkbiblioteken har dessutom ett ansvar att göra digital och databaserad information tillgänglig för samtliga invånare.

I 4 § och 5 § Bibliotekslagen (SFS 2013:801) betonas att biblioteken inom det allmänna biblioteksväsendet särskilt ska uppmärksamma personer med funktionsnedsättning. Detsamma gäller de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska. Detta innebär bland annat att biblioteken ska erbjuda litteratur anpassad efter olika behov och förutsättningar, tillhandahålla medier på de nationella minoritetsspråken, på andra språk än svenska samt på lättläst svenska.

Enligt 8 § Bibliotekslagen (2013:801) ska folk- och skolbibliotek erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier som är anpassade efter barn och ungas behov. Syftet är att stärka språkutvecklingen, väcka samt upprätthålla intresset för läsning.

De offentliga biblioteken i Sverige ska samverka och bilda ett sammanhängande bibliotekssystem där verksamheterna kompletterar varandra.

Teknik/tillgänglighet och integration

Ny teknik och databaserad information vidgar, men även begränsar tillgången till information och kunskap. Det digitala utanförskapet och de stora klyftorna i digital kompetens och avsaknad av teknisk utrustning skapar behov som biblioteken tillgodoser. Exempelvis vikten av wifi och datorer på alla bibliotek, välutbildad personal som handleder och informerar kring databaser samt utbildning i källkritisk granskning.

De prioriterade områdena

4 § Bibliotekslagen (2013:801)
Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer

med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

5 § Bibliotekslagen (2013:801)

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

1. de nationella minoritetsspråken
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska

Barnens bibliotek

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. (8 § Bibliotekslagen (2013:801)

Förskolan/förskolebarnen

Alla kommunens förskolor får del av biblioteksservice, där omfattning och innehåll anpassas efter geografiska förutsättningar och respektive förskolas behov. De flesta förskolor gör återkommande besök på sitt närbibliotek med mindre barngrupper, medan några istället beställer bokkassar som hämtas och används i verksamheten.

Samtliga bibliotek har ett omfattande mediebestånd riktat till förskolebarn. Utbudet uppdateras och utvecklas kontinuerligt utifrån aktuella behov, lokala förutsättningar och inkomna önskemål.

Biblioteken samverkar även med barnavårdscentralen (BVC) i arbetet med att främja små barns språkutveckling och tidiga läsintresse. Inom ramen för detta samarbete erbjuds bland annat babyrytmik på biblioteket, i samverkan med BVC, som en del av det tidiga språk- och läsfrämjande arbetet.

Bibliotekets lokaler, media och utbud

Biblioteken är en naturlig samlingsplats och besöks av barn i olika åldrar. Personalens närvaro bidrar till en trygg och välkomnande miljö där barn och unga kan vistas, läsa och umgås. Många vårdnadshavare kommer också till biblioteken tillsammans med sina barn för att låna böcker, ta del av litteratur och använda lokalerna som en gemensam plats för läsning och samvaro.

På vissa bibliotek arrangeras teaterföreställningar i samarbete med teaterföreningar och studieförbund. Vissa bibliotek samverkar med Röda Korset och erbjuder läxhjälp.

Samverkan

Biblioteken samverkar med olika kommunala verksamheter. Tillsammans med föreningar, studieförbund, organisationer, hembygdsföreningar och lokala initiativtagare arrangeras aktiviteter i och utanför bibliotekets egna lokaler.

Biblioteken i regionen samarbetar även i gemensamma projekt och utvecklingsinsatser under ledning av den regionala biblioteksorganisationen. I många fall samordnas resurserna, vilket bidrar till en effektivisering av både resurser och kostnader.

Det tillgängliga biblioteket

I bibliotekslagen (2013:801) 6 § står att folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Biblioteken ska också ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsvariationer, bland annat genom att utifrån behov och förutsättningar tillhandahålla litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information (4 § bibliotekslagen).

Biblioteken i Härjedalens kommun erbjuder olika former av anpassade medier, såsom talböcker, punktskrift, storstilsböcker och böcker med tecken som stöd.

Folkbiblioteken ansvarar även för att registrera låntagare som vill använda egen nedladdning av talböcker via Myndigheten för tillgängliga mediers digitala bibliotek Legimus.

Alla bibliotek i kommunen har en ”Äppelhylla” med tillgängliga medier för barn. Där finns böcker som kan upplevas genom att läsas, lyssnas på eller kännas. På huvudbiblioteket i Sveg exponeras lättlästa böcker och talböcker tydligt på vuxenavdelningen.

Biblioteken i Härjedalens kommun har kontakt med skolornas pedagoger och samverkar med verksamheter och föreningar som arbetar med eller har behov av anpassade medier och ökad tillgänglighet i biblioteksverksamheten.

Det mångspråkiga biblioteket

I bibliotekslagen 5 § under rubriken Prioriterade grupper tydliggörs att ”biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska samt lättläst svenska”.

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk i kombination med språklagen stärker detta i
4 §, som säger att ”det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänna ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egna minoritetsspråket ska främjas särskilt”.

Härjedalens kommun är en del av det samiska förvaltningsområdet och arbetar aktivt utifrån det ansvar som följer av detta uppdrag. Det innebär att kommunen, och därmed även biblioteket, har ett särskilt fokus på att synliggöra, stärka och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen i verksamheten.

Det digitala biblioteket

I bibliotekslagen 7 § står att biblioteken särskilt ska verka för att öka kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet. Tillgång till och kunskap om den digitala kommunikationen är en förutsättning för att kunna delta i samhället.

Ett centralt uppdrag för biblioteken är att förmedla information och kunskap. Insatser genomförs fortlöpande för att stärka invånarnas digitala kompetens, exempelvis inom källkritik, informationssökning, databasanvändning och hantering av tekniska hjälpmedel som läsplattor, surfplattor och olika webbtjänster.

Biblioteken erbjuder även möjligheter till distansstudier och distansarbete genom att tillhandahålla studiemiljöer och arbetsplatser i sina lokaler. Som en del av bibliotekets demokratiska uppdrag ingår att erbjuda fri tillgång till wifi, vilket bidrar till ökad delaktighet och jämlik tillgång till digital information och samhällsservice.

Utöver detta tillhandahålls teknisk utrustning, handledning samt praktiska tjänster såsom utskrift, kopiering och skanning.

Det inspirerande biblioteket

Folkbiblioteken har i uppdrag att särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Läsning är en grundläggande förutsättning för demokratiskt deltagande, för utbildning och för deltagande i arbetslivet (Regeringens proposition 2013/14:3, Läsa för livet, sidan 25). Läsande och litteratur bidrar dessutom till en större förståelse för sig själv och sin omvärld och stärker därmed individens förutsättningar att delta i samhället.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet (bibliotekslagen
6 §). Biblioteket har vidare i uppdrag att främja kulturell verksamhet (bibliotekslagen 2 §).

Biblioteken i Härjedalens kommun är en betydelsefull resurs i arbetet med att skapa en attraktiv kommun där invånarna ges möjlighet till personlig utveckling, kulturupplevelser och bildning. Detta bidrar i sin tur till god hälsa och goda livsvillkor. Kultur spelar dessutom en viktig roll i barns och ungas identitetsskapande och utveckling.

Biblioteken arbetar aktivt med att synliggöra nyutgiven litteratur för att inspirera till läsning och öka utlåningen. Målet är att sprida kultur, förmedla kunskap samt värna den fria åsiktsbildningen och ett levande kulturliv.

Genom samverkan med både regionala och lokala aktörer kan biblioteken erbjuda ett varierat kulturutbud, såsom sagostunder, författarbesök, föreläsningar, teaterföreställningar, musikarrangemang och utställningar. Regionala samarbetspartners är exempelvis Biblioteksutveckling Jämtland Härjedalen, Estrad Norr och Gaaltije. På lokal nivå sker samarbete bland annat med andra kommunala verksamheter, teaterföreningar, studieförbund och övriga föreningslivet.

Övrigt

Biblioteksverksamheten har en detaljerad handlingsplan som utgår från den politiskt beslutade biblioteksplanen. Handlingsplanen konkretiserar mål och prioriteringar samt följs upp årligen för att säkerställa att verksamheten utvecklas i enlighet med fastställda mål och behov.

Biblioteksverksamheten är HBTQI (homosexuella, bisexuella, transpersoner, queerpersoner och intersexpersoner)- och mångfaldsdiplomerad genom Region Jämtland Härjedalen. Diplomeringen är avgiftsfri och syftar till att stärka verksamhetens arbete med inkludering, likabehandling och mänskliga rättigheter. Som en del av diplomeringen genomgår samtliga medarbetare en obligatorisk utbildning inom HBTQI-frågor, mångfald och bemötande. Biblioteket är avgiftsfritt och öppet för alla och arbetar aktivt för att vara en trygg, tillgänglig och inkluderande mötesplats där alla människor bemöts med respekt och där principen om alla människors lika värde genomsyrar verksamheten.

——